

1

Op een eilandje dat niet toegankelijk is voor mensen is een ijsvogelwand gemaakt. Aan de achterkant van dit eiland komt een oeverwaluwand. (De nummers in de foto's corresponderen met nummers op de plattegrond op pagina 25.)

2

Twee markante wilgen staan aan beide kanten van het pad. Bij het uitzetten van het ontwerp bleek dat de wilg aan de binnenzijde van het pad eigenlijk moest wijken, maar ter plekke is besloten om het pad een paar meter om te leggen en de wilg te sparen.

Natuur krijgt ruim baan in Bijlmerpark

Tekst Jacqueline van Wetten / Beeld Rens Kromhout

3

Rond de verdiepte en vergrote poel krijgen *Eupatorium cannabinum* en *E. purpureum* (koninginnekruid), *Schoenoplectus tabernaemontani* (ruwe bies) en *Lythrum salicaria* (gewone kattenstaart) een plek. Op termijn kan de poel door middel van een houten vlonderpad worden overgestoken.

In juli en augustus vierden 350.000 Surinamers, Antillianen en Ghanezen nog het Kwakoe festival in het Bijlmerpark. Nu schuiven graafmachines er enorme ladingen zand op hopen terwijl even verderop hoveniers van Nautilus Eco-Civiel uit Heiloo, gestoken in lieslaarzen en waadpak, waterplanten in de grond stoppen. De renovatie van het Bijlmerpark is in volle gang. „Het zuidelijke gebied, waar het natuurpark komt, begint al ergens op te lijken”, wijst Hans Kapiteijn, woordvoerder namens stadsdeel Amsterdam Zuidoost. „Maar we moeten voortmaken want in 2010 moeten alle delen van het park open zijn voor het publiek.”

Natte voeten

Het in de jaren '70 op slappe veengrond aangelegde park verzakte en was slecht gedraineerd. Om zonder natte voeten het Kwakoe festival te kunnen vieren, moest het terrein jaarlijks worden opgehoogd. Het bosplantsoen, een destijds razend populaire beplanting, was hoog opgeschoten en door extensief onderhoud moeilijk toegankelijk. Kapiteijn: „Het gras werd gemaaid, de hoofdpaden werden onderhouden, maar meer financiële ruimte was er niet.” Het oude park was verworden tot een doorgangspark. Overdag fietsten mensen er zo snel mogelijk doorheen. Bankjes of spelvoorzieningen waren summier aanwezig. En ook de monotone beplanting – grote, vlakke graspercelen afgewisseld met hoog opgeschoten bosschages – verleidde omwonenden niet tot een verblijf in het park.

„Het Bijlmerpark had wel een apart karakter, hoor”, zegt Kapiteijn die niet alleen in het stadsdeel werkt maar er ook woont. „Er zat volop natuur.” Hij kwam er veel hermelijntjes tegen. „En er zaten zwaluwen, mezen, ijsvogeltjes en reigers”,

somt hij op. Maar het park had geen toekomst meer. 's Avonds was het onveilig. Verslaafden zochten er een rustig plekje. De enige bezoekers die wel het hele jaar intensief van het park gebruik maakten, waren de hondenbezitters die er hun huisdier uitlieten.

Met de herinrichting van de Bijlmermeer besloot stadsdeel Zuidoost ook het Bijlmerpark aan te pakken en schreef een wedstrijd uit. In het nieuwe park moesten sportvoorzieningen en natuur komen met ruimte voor wonen, werken en culturele en religieuze bestemmingen. In 2003 kwam het ontwerp van Francine Houben van Mecanoo in Delft als winnaar uit de bus.

Woningen dicht op groen

„Het ontwerp van het architectenbureau sprong er vanwege twee ideeën uit”, zegt Marie-Laure Hoedemakers, de landschapsarchitect die samen met Mecanoo het nieuwe ontwerp voor het Bijlmerpark uitwerkte. Langs zowel de oost- als de westkant van het park bedacht Mecanoo een rand van bebouwing. Door de woningen dichtbij het groen te lokaliseren, worden stadsdeel en park beter met elkaar verbonden. Bovendien is vanuit de huizen direct zicht op het park, wat de sociale veiligheid vergroot.

Ook plaatste Mecanoo de sportvelden, een voorziening die het stadsdeel als verplichting in de lijst van eisen had opgenomen, centraal in het park en niet, zoals gebruikelijk, langs de rand. Het verenigingsgebouw ligt gedeeltelijk onder de verhoogde Karspeldreef die het park van oost naar west doorsnijdt. Hoedemakers: „Die sportvoorziening middenin, dat is wel een hap uit het park. Maar, nu zijn de sportvelden voor iedereen, ook voor kinderen, goed en veilig te bereiken.”

Het park bestaat grofweg uit twee delen: een stadspark links van de Karspeldreef en een natuurlijk gedeelte rechts ervan. Het stadspark heeft verschillende sportvelden, een atletiekbaan, een grote speelweide waar jaarlijks het Kwakoe festival wordt gehouden, een speeltuin en een horecapaviljoen gelegen in de Bijlmerbomentuin. Door het grondniveau structureel met 60 cm op te hogen is voorlopig een oplossing gevonden voor het hoge grondwaterniveau. Een grote zelfzuiverende vijver buffert regenwater afkomstig van de nabijgelegen sportvelden en de nieuwe bebouwing aan de oostelijke rand van het park. Om uitkijpunten te creëren en om bomen die een drogere standplaats eisen in het ontwerp te kunnen opnemen, is op een aantal plaatsen (bijvoorbeeld in de Bijlmerbomentuin) extra reliëf aangebracht.

Nat natuurlijk gedeelte

Het natuurlijke gedeelte van het Bijlmerpark is juist nat. Kanalen zijn verbreed en de al aanwe-

Om riet geen kans te geven en om de beplanting zo snel mogelijk aan te laten slaan is op een aantal oevers worteldoek met daarop voorbeplante kokosmatten gebruikt. De beplanting in de matten bestaat uit: *Filipendula ulmaria* (moerasspirea), *Valeriana officinalis* (echte valeriaan), *Sparganium erectum* (grote egelskop), *Bolboschoenus maritimus* (heen) en *Butomus umbellatus* (zwanebloem). *Iris sibirica* (Siberische lis) wordt handmatig aangeplant.

4

zige poel is uitgediept en vergroot. De natuurlijk ogende oevers van de waterpartijen moeten kikkers en waterjuffers een leefomgeving bieden waarin ze goed gedijen. „En zie je die gaten daar?“, vraagt Kapiteijn wijzend naar de steile oever van een eilandje met wilg. „Daar zitten ijsvogels. Aan de achterkant van dat eilandje willen we nog een oeverwaluwwand maken.”

Dat oeverwaluwen graag in het gebied verblijven weet hij uit ervaring. In een bijna loodrechte wand van het zandpakket dat is aangebracht op de plek waar de sportvelden moeten komen, werden na het paasweekende zo'n 30 tot 35 nestgaten van de oeverwaluw gevonden. Die ontdekking had tot gevolg dat de aannemer niet half juni met de bouw van het clubhuis aan de Karspeldreef kon beginnen, maar zijn planning moest verschuiven naar half augustus. Eerst moest de oeverwaluw de gelegenheid krijgen zijn eieren uit te broeden. „Om dit soort vertragingen in de toekomst te voorkomen, maken we de wanden van de zandpakketten voortaan minder steil“, legt de stadsdeelmedewerker uit terwijl hij kijkt hoe een bestuurder van een graafmachine behendig de kanten van de vlinderheuvel vorm geeft.

Beleven

Die vlinderheuvel moet in de toekomst niet alleen vlinders aantrekken maar ook mensen. Hoedemakers: „Wat we hier willen maken is natuur die je kunt beleven.“ Met dat idee heeft de landschapsarchitect ook velden van beplanting ontworpen die afwisselen in kleur. Een oever met paarsbloeiende *Gladiolus palustris* vloeit over in een geelbloeiende waterkant met *Iris sibirica* om even verderop over te gaan in het roze van *Butomus umbellatus* (zwanebloem).

Het Bijlmerpark krijgt een fijnmazig padenstelsel dat de wandelaar de mogelijkheid biedt steeds een andere route te kiezen: in de herfst langs de geelkleurende *Taxodium distichum* (moerascypres) in het natuurlijke gedeelte van het park, in de winter langs de bladhoudende *Eucalyptus debeuzevillei* bij de poel, in het voorjaar langs de bloeiende magnolia's in de vallei naast de atletiekbaan en in de zomer langs de vlinderheuvel vanwaar je bovendien het hele park kunt overzien.

Op die wandeling komt de bezoeker niet alleen in aanraking met nieuwe beplanting, maar komt hij ook bomen tegen die herinneren aan het oude park. Zo is de iepenlaan, op enkele door de iepziekte aangetaste bomen na, behouden en dat geldt ook voor een aantal bosschages met wilg, berk en eik en rijen met knotwilg en meidoorn. Kapiteijn: „Er is veel gekapt: zo'n 8.500 bomen.“ En hoewel het niet om bijzondere soorten ging, was het verzet groot. „In dit stedelijk gebied is dat

5

De zelfzuiverende vijver met helofytenfilter fungeert als waterberging. De vijver wordt gevoed met water afkomstig van de nabijgelegen sportvelden en de nieuwe bebouwing aan de overkant van de weg. Het fluctuerende waterpeil wordt opgevangen met een strakke oeverlijn van schanskorven.

Op het schiereilandje (rechts) werden vijf elzen gespaard. Helaas legden de bomen later toch het loodje. De dode bomen worden vervangen door negen elzen (*Alnus glutinosa*) met een stamomtrek van 40/45 cm.

een enorme kaalslag.“ Kapiteijn heeft er begrip voor, maar is enthousiast over het nieuwe park. Het doet hem goed wanneer hij als begeleider van de zogenaamde pottenkijkerswandelingen de opmerking hoort: ‘ik zou hier wel willen wonen’. „Dat geeft aan dat het nieuwe park bij het publiek toch ook als positief ervaren wordt. Daar doen we het voor.”

Volg de aanleg van het Bijlmerpark via www.tuinenlandschap.nl

Bijlmerpark

Het Bijlmerpark ligt middenin stadsdeel Amsterdam Zuidoost. Het 43 ha grote park is aangelegd in 1970 naar een ontwerp van H. Laumans. In 1998 is besloten het Bijlmerpark te renoveren. Stadsdeel Zuidoost schreef een wedstrijd uit voor een masterplan, die in 2003 gewonnen werd door architectenbureau Mecanoo. Zelfstandig landschapsarchitect Marie-Laure Hoedemakers werd aan het team toegevoegd om het winnende plan met Mecanoo uit te werken. Het nieuwe Bijlmerpark heeft een oppervlakte van 30 ha.

Marie-Laure Hoedemakers